

nja Austrija, Štajerska, Tirol i Vorarlberg) radi se na izradi odgovarajućih nacрта (uzimajući u obzir problematiku dostupnosti gradiva, zaštite podataka i preuzimanja gradiva u elektroničkom obliku).

U **svesku 91 iz 2009. godine** Peter Wiegand piše o povijesnom razvitku korisničke službe na primjeru Glavnog državnog arhiva Saske 1834-1945, Klaus Neitman o prijedlogu uvođenju načela provenijencije u pruske državne arhive iz godine 1884, Joachim Lilla o upravnoj povijesti pruskih državnih ministarstava neposredno prije njihovog ujedinjenja s njemačkim ministarstvima 1934-1935, Holger Berwinkel o saskim sudskim zapisnicima od 15. st. do 1856, u kojima prevladavaju zemljišni, ostavinski i skrbnički predmeti, Joachim Kemper o novim smjericama (2009) državnih bavorskih arhiva za izradu regesta isprava. Adelheid Krahl predstavlja virtualni arhiv europskih isprava Monasterium.net s obzirom na mogućnosti prezentacije i obrade zbirke isprava, Juraj Šedivý donosi kratki pregled projekata digitalizacije u Češkoj, Slovačkoj i Mađarskoj, dok Danijel Peter analizira razloge smanjenja broja korisnika u francuskim arhivima (*on-line* pristup arhivskom gradivu, preustroj sveučilišta kojim se smanjuje opseg studentskih istraživanja, postojanje genealoških društava koji besplatno ili uz određenu naknadu obavljaju istraživanja). Slijede prilozi Yusufa Sarinaya o aktivnostima i nadležnostima ministarstva vanjskih poslova Osmanskog Carstva na temelju sačuvanih arhivskih fondova, Milene Todorakove o izdanjima i izdavačkoj politici bugarske državne agencije „Arhivi“ (Džrždavna Agencija „Archivi“), Petera Moldovana o povijesti gradskih arhiva Erdelja (Sibiu, Bistrița, Brașov) i Andree Pie Kölbl o nastanku specijalnih arhiva književnih rukopisa i korespondencije (Weimar, Marbach, Književni arhiv Monacensia u Münchenu).

Danijela Marjanić

Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs, 53(2009), 54(2010)

Svezak iz 2009. godine, u skladu s tradicijom časopisa, donosi 20 članaka raznolike povijesne tematike, čiji su se autori u svom istraživanju koristili izvorima Austrijskog državnog arhiva. Zdislava Röhsner piše o Ferdinandu Bonaventuri von Harrachu (1636-1707), jednom od vodećih diplomata i političara u doba careva Leopolda I. i Josipa I. Katharina Arnegger na primjeru političkog uspona i pada grofa Sinzenborfa ukazuje na problematiku utjecaja starijih i uglednih savjetnika na neiskusne vladare. Walter Leitsch upozorava na važnost gradiva Austrijskog kućnog, dvorskog i državnog arhiva za austrijske susjede, u ovom slučaju Poljsku u razdoblju 16-18. st., a istu temu obrađuje i Jerzy Gaul, ali za razdoblje 1772-1918, obuhvaćajući gradivo svih austrijskih državnih i privatnih, uglavnom crkvenih arhiva. Júlia Papp piše o Lajosu Goróu von Agyaglaveu, koji je kao ugarski plemić i časnik austrijske vojske provodio arheološka istraživanja u Dalmaciji i Italiji i time početkom 19. st. bio tipičan predstavnik mnogojezičnog i višenacionalnog Habsburškog Carstva. Martin Prieschl opisuje jedan od malobrojnih izvora o životu Mozarta iz knjižnice Gornjoaustrijskog zemaljskog muzeja u Linzu, kojeg javnost i stručnjaci uporno ignoriraju. Michael Chvojka analizira politiku kneza Metternicha prema tisku u predožujskom razdoblju 1848. godine, a o poljskim domoljubima koji su između 1835. i 1847. bili poslani u zatvorsku tvrđavu Kufstein, piše Thomas Szubert. Stefan Ciara bavi se financijskim

problemima galicijskih znanstvenika na prijelazu 19. u 20. st., dok u posljednjem prilogu Wolfgang Form i Wolfgang Neugebauer daju pregled projekta suradnje (započetog 1998) između Sveučilišta Philipp u Marburgu i Dokumentacijskog arhiva austrijskog otpora o istraživanju i radovima o povijesti nacionalsocijalističkog pravosuđa u Austriji 1938-1945.

Za razliku od prethodnog sveska, **svezak iz 2010. godine** tematski je zbornik o pokušaju samokritičnog suočavanja austrijskih arhivskih djelatnika s prošlošću arhivskih ustanova i njihovih djelatnika tijekom nacionalsocijalističkog režima 1938-1945. (*Austrijski arhivi pod kukastim križem*). U uvodnoj riječi glavni ravnatelj Austrijskog državnog arhiva, dr. Lorenz Mikoletzky, navodi da je jedan od glavnih poticaja objavljivanju ovog sveska bio 75. njemački dan arhiva održan 27-30. rujna 2005. u Stuttgartu, na kojem se raspravljalo o pitanju u kolikoj su mjeri arhivi bili u službi nacionalsocijalističkog sustava (ideološka zloupotreba i manipulacija arhivskog gradiva odnosno povijesnih činjenica, u svrhu promidžbe i ostvarivanja ciljeva političkog režima). Oko iste tematike u opsežnom svesku od 750 stranica okupljeno je 20 članaka koji pokrivaju povijest javnih (državnih, pokrajinskih, gradskih) i privatnih (crkvenih) arhiva te životopise njihovih djelatnika (utjecaj povezanosti s nacionalsocijalističkim režimom na napredovanje ili nazadovanje u službi). Zaključak koji proizlazi iz priloga je dvojak: intenzivan rad na povijesnom istraživanju te na vrednovanju i zaštiti arhivskog gradiva, vezan je uz političku promidžbu režima i uključivanje skoro svih predstavnika arhivskih uprava, ali i vodećih austrijskih povjesničara u nacionalsocijalističke strukture. Od arhivskih je djelatnika bilo zatraženo, da na temelju povijesnih isprava i spisa, povijesne događaje dokazuju i tumače prema želji nacista te da u okviru plana „povratka vlastitog povijesnog kulturnog dobra“ sudjeluju u pljačkanju arhiva na zaposjednutim područjima (Češka, Jugoslavija). Iako 1938. godine nisu zabilježene velike promjene u kadrovskom smislu, toliko je 1945. bila teža: novi početak iznimno je otežavalo ne samo dubinsko kadrovsko čišćenje, nego i posljedice bombardiranja i pokušaji okupljanja razmještenog arhivskog gradiva. Iako se autori članaka slažu da je tijekom godina nakon Drugog svjetskog rata bilo radova koji su se kritički suočavali s poviješću kulturnih institucija u službi nacionalsocijalista, smatraju da su i dalje potrebna dodatna istraživanja navedenog razdoblja radi potpunog rasvjetljavanja njihove uloge.

Danijela Marjanić

Scrinium, 64(2010)

U svesku za 2010. godinu objavljena su izlaganja s austrijskog 35. dana arhiva pod naslovom *Kraj spokojnosti. Arhivi između politike, gospodarske isplativosti i javnosti*, koji je održan 10-11. rujna 2009. u Linzu. Središnja tema bila je financijska opravdanost i isplativost arhivske djelatnosti, što upozorava na sve veću zaokupljenost djelatnika u kulturnim djelatnostima ovom problematikom i na sve veći odmak od stajališta da je takvu vrstu kulturne djelatnosti nemoguće materijalno izraziti. Pitanje obračuna isplativosti arhivske djelatnosti posebno dolazi do izražaja u radu Josefa Rieglera pod naslovom *Ima li sve svoju cijenu? O stvaranju tržišta za arhivsku djelatnost*. Neovisno radi li se o javnoj ili privatnoj ustanovi, autor smatra da se pitanje gos-